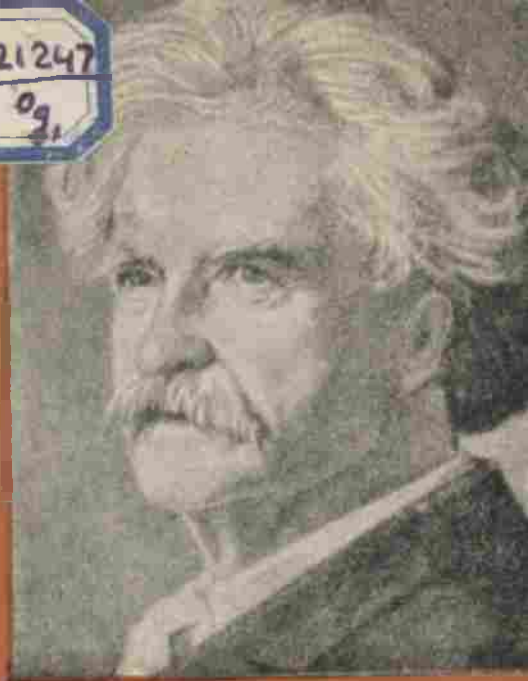

22

NI 21247
091

ҲИКОЯЛАР
КУТУБХОНАСИ

Марк Твэн

3-МД БЕССИ

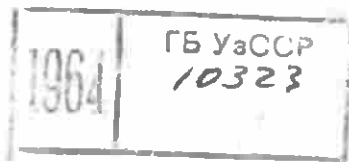
Марк Твен

21247

091

ЭЗМА БЕССИ

ҲИКОЯЛАР

ЎзССР Давлат бадий
одабиёт каттабони
Тошкент 1963

Русчадан
Усмон Шамсимухамедов
таржимаси

Машҳур Америка ёзувчиси Марк Твеннинг романлари, повесть ва ҳикоялари оддий меҳнаткаш халққа ён босиш, эксплуататорлар сиёсатини қоралаш ғоялари билан суғорилган.

Ўзбек китобхонлари бу тўйламда ёзувчининг диний эътиқод ва урф-одатларга қарши қаратилган «Эзма Бесси», «Ҳарбий ибодат», «Христианлик таълими», «Таврот ваъз-насиҳатлари ва диний тактика» каби ҳикояларини ўқийдилар. Автор диний ақидаларнинг вақадар бемаъни, тугуруқсиз эканлигини айниқса «Христианлик таълими», «Капитанинг ҳикояси», «Ҳарбий ибодат» каби ҳикояларида усталик билан фош этади.

Твен Марк.
Эзма Бесси. Ҳикоялар. (Усмон Шамсимухамедов тарж.).
Т., Узадабийнашр. 1963.
64 бет

Твен Марк. Любознательная Бесси, Рассказы.

И (Амер.).

ЭЗМА БЕССИ

Жажжигина Бесси яқинда уч ёшга киради. У жуда ёқимтой, вазмин, эсли қизча; у хаёлчан, гоҳ у тўғрида, гоҳ бу тўғрида ўйлашни яхши кўрадиган, ҳар доим «нима учун?» деб сўраб-суриштириб, атрофда бўлаётган ҳодисаларни билиб олишга уринадиган қизча. Бир куни у она-сидан:

— Ойижон, нима учун олам бунчалик азоб-уқубат ва ташвишларга тўла? Нима кераги бор ҳаммасининг?— деб сўради.

Бу унчалик қийин савол бўлмаганлиги учун ойиси ҳам ўйлаб-нетиб ўтирмай, дарров жавоб қила қолди.

— Ҳаммаси ўз фойдамиз учун, қизгинам. Бизларни тўғри йўлга солиш ва яхши одам бўлиш-бўлмаслигимизни синаб кўриш учун худованди карим юборади.

— Демак, азоб-уқубатлар худодан экан-да?

— Ҳа, ўшандан.

— Ҳаммасиям-а, ойижон?

— Ҳа, жоним, ҳаммаси ҳам. Ҳамма нарса ўша

худонинг хоҳиши билан бўлади. Лекин буларни бизга камоли юраги куйганидан, бизларни яхши бўлсин, деб юборади.

— Ажаб, ойижон.

— Нимаси ажаб, жоним? Ҳеч ажабли жойи йўқ. Бу ишларни қизиқ деган одамни умримда учратмаганман. Менимча, шундай бўлиши керак ва бу ишлар раҳм-шафқат ва доноликдан бошқа нарса эмас, қизим.

— Бошлаб ким шундай деб ўйлаган-а, ойи? Сизми?

— Йўқ, қизгинам, менга шундай деб ўргатишган.

— Ойижон, ким шундай деб ўргатган?

— Бе, эсимда турармиди, қизим. Ё ойимлар, ёки руҳоний домла-да. Ҳар ҳолда, бу гапларнинг тўғрилигини ҳар кимса билади.

— Ойижон, менга қизиқ туюляпти! Айтинчи, ойи: Билли Норрисга терлама касалини ҳам ўша худо юборганми-а?

— Ҳа.

— Нима учун?

— Нима учунинг нимаси? Уни тўғри йўлга солиш учун, яхши бола бўлсин деб, қизим.

— Ахир, у терлама касалидан ўлди-ку. Энди нимаси яхши бола бўлади!

— Ҳа, айтмоқчи! Демак, оллонинг бошқа мақсади бор экан-да. Ҳар ҳолда донишманд мақсад!

— Ойижон, қанақа мақсад экан ўша?

— Бе, ҳадеб сўрайверасанми, қизим. Худо, балки, Биллининг ота-онасини синаб кўрмоқчи бўлгандир.

— Ойижон нима бўлганда ҳам, бу яхши эмас-ку, ахир? Агар худо Биллининг ота-онасини синаб кўрмоқчи экан, ўзини нега ўлдириб қўйди?..

— Билолмадим, қизим. Лекин шуни билиб қўй, унинг мақсадлари оқилона, ўзи раҳмдил.

— Қанақа мақсад, ойижон?

— У Биллининг ота-онасини жазоламоқчи бўлган. Улар гуноҳ қилиб қўйишган бўлса керак.

— Ойижон, ахир, Билли ўлиб қолди-ку! Ахир, бу тўғрими?

— Албатта тўғри, худованди карим беҳуда ва адолатсиз иш қилмайди. Ҳозир сен бу гапларни тушунмайсан, катта бўлганингдан кейин худонинг тўғри ва оқилона иш қилаётганига тушуниб қоласан.

Сукунат.

— Ойижон, ўт тушган уйдан касал кампирни олиб чиқаётган кишини томга бостириб қўйган ҳам худоми?

— Шундай, болам! Шошма энди! Бунақа нарсаларни сўрайверма, мен билмайман. Мен бир нарсанигина биламан: у бирор кишини тўғри йўлга солмоқ ёки жазоламоқ, ёки бўлмаса ўз қудратини кўрсатмоқ учун шундай қилган бўлса керак.

— Миссис Уэлчнинг боласини бир маст киши паншаха билан урганда-чи...

— Бунақа гаплар билан сенинг ишинг бўлмасин! Худо, балки, у чақалоқнинг бошига мусибат солиб тўғри йўлга солмоқчи бўлгандир.

— Ойижон, мистер Берджес айтдики, миллионларча майда махлуқлар бизларни чақиб вабо, терлама каби минглаб касалликларга дучор қилар эмиш, шу тўғрими? Шуларни худо юборадими?

— Ҳа-да, қизгинам, шундай. У юбормай бошқа ким юборсин?

— Нега юборади, ахир?

— Тўғри йўлга тушиб олишимиз учун. Буни сенга минг марта айтдим-ку.

— Бу даҳшат-ку, ойижон! Тентаклик! Агар мен бўлсам...

— Жим бўл, овозингни ўчир! Ҳаммамизни ер ютсин демоқчимисан?

— Ойижон, ўтган ҳафта жомхонага яшин тегиб черков ёниб кетибди. Нима, худо черковни ҳам тўғри йўлга солмоқчимиди?

— (*Чарчайош.*) Билмадим, балки шундай-дир.

— Ушанда бегуноҳ бир чўчқага яшин тегиб ўлибди. Худо ўша чўчқани ҳам тўғри йўлга солмоқчи бўлганмиди?

— Жонгинам, энди бир чиқиб ўйнаб келсанг... Бор, бир оз ўйнаб кел-чи.

— Манови гапларга қаранг, ойи! Мистер Холлистер айтадики, ҳар бир қуш, ҳар бир балиқ, ҳар бир қурбақа ёки калтакесак, ҳар бир тирик жоннинг тишлаш, пайини қирқиш, қийнаш, ўлдириш, қонини сўриш, тўғри йўлга солиш, тақводор ва художўй қилиш учун худо томонидан юборилган кушандалари бўлар эмиш-а? Шу тўғримиди, ойи? Мистер Холлистер шу гапларни гапираётиб кулди, шунинг учун сўрапман.

— Холлистер ярамас одам ва сен унинг гапларига қулоқ солмагин.

— Ойижон, нега у шунақа қизиқ қилиб гапириб беради, ё тақводор бўлиш ҳаракати борми? У айтадики, арилар ўргимчакларни тутиб, ер остидаги инларига қамаб қўярмиш-а — тирик ўргимчакларни-я! Ўргимчаклар уерда қанча кунгача азоб чекармиш, ари болалари бўлса-чи, ойи. Ўргимчаклар тақводор ва художўй бўлсин деб, худонинг оқилона ишларига таҳсин ўқишни ўрган-

син, деб унинг оёғи, қоринларини бир чеккадан тишлаб ейишаверишар эмиш-а. Менимча, мистер Холлистер яхши одам, жуда ажойиб одам! Мен ундан сиз ҳам ўргимчакларни шунақа ўлдирамидингиз деб сўрасам, агар шундай қилсам, мени жин урсин деди, иннайкейин айтдики... Ойижон, тобингиз қочдими? Югуриб бориб бирор одамни ёрдамга чақириб келайми? Шундай иссиқ маҳалда шаҳарда ўтириб бўлармиди?

ҲАРБИЙ ИБОДАТ

У пайтлар зўр ғалаён ва олатасир даврлар эди. Бутун мамлакат жангга отланган — уруш борар, ҳар бир одам қалбида муқаддас ватанпарварлик ҳисси туғён урар; барабанлар гумбурлар, оркестр садолари янграр, ўйинчоқ тўппончалар тинмай отилар, ракеталар чийиллаб, чарсиллаб осмонга учар; қаёққа қараманг, узоқ-узоқлардаги том ва балконлар тепасида сон-саноксиз байроқлар қуёш нурида ҳилпираб ярақлар эди; ёш, қувноқ, чиройли, суқсур кўнгиллилар яп-янги мундирлар кийиб кенг кўчаларда машқ қилишарди. Ота-оналари, опа-сингиллари ва қаллиқлари уларни йўлда учратиб қувончдан қийқириб қутлашар эди. Ҳар куни кечқурун халойиқ тўпланиб, бирор бир ватанпарвар нотиқнинг юрак торларини чертувчи нутқини жимгина тинглар, гоҳо гулдурос қарсақлар билан гапини бўлиб турар, айни вақтда кўзларидан ёш тирқираб чиқар эди; черковларда бўлса руҳонийлар ҳаммани ватанга ишонч ва садоқат билан хизмат қилишга даъват этар, уруш худосига: бизнинг бу ҳақ ишимизда ўзинг мададкор бўл, деб ибодат қилишар эди. Ибодатларни тинглар экан, йиғламаган одам қолмасди. Ҳақиқатан ҳам навқирон замонлар эди; урушга

Lituz.com

**To'liq qismini
Shu tugmani
bosish orqali
sotib oling!**